

הגעלה בכלים שבשלו בהם חלב-סתם

כלי שבשלו בו חלב בחום של גובה 168-172 ורוצים לבשל בו פארעווע בעודו ב"י, בודאי בעי הגעלה בינתיים, והקאמפעניי יעשו הגעלה במים בחום של גובה 200 - אשר דינו כמעלה רתיחה. והנה לפי מאי דקיי"ל דחלב סתם מותר, דין הבליעה כהיתרא בלע. ושפיר אפשר להגעילו אפי' בעודו ב"י, דאז כבר תהי' הבליעה בבחינת נ"ט בר נ"ט דהיתרא. אך לפי המחמירים לדין חלב סתם כאיסורא בלע, וממילא א"י להקל בו מכח נ"ט בר נ"ט, אזי ממילא בעינן להמתין מלהגעיל את הכלי עד עבוד כ"ד שעות, א"י - אם רוצים להגעילו בעוד ב"י, צריכים להשתמש בדבר הפוגם. וכבר הסביר החזו"א בגדר עצה זו (שכתבו הפוסקים) שענינו - שעושה כעת הגעלה, ברותחין, ונפלטת כל בליעת האיסורא כולה, וכשחוזרת תומי"י אל תוך הכלי - מאחר שיש דבר הפוגם במי ההגעלה, נמצא שעכשיו תחילת הבליעה הוא

לפגם, ולפי"ז מובן מאליו שחום המים שבו נמצא הדבר הפוגם צריך שיהי' מעלת רתיחה - לשמש כהגעלה - והנה הקאמפעניי אינם רוצים [או א"י] לבשל הדבר הפוגם בחום של 200 אלא רק בחום של 180, והנה אע"פ שכתבו הסמ"ק וגם הסי' או"י שתמיד צריכים הגעלה במים המעלים רתיחה אע"פ שהבליעה רק היתה בחום של יס"ב, וכן חובא להלכה בשו"ע, מכ"מ כתבו גאוני זמנו - החזו"א, והגרצ"פ, והגרמ"פ, והמנחת יצחק - דכל זה רק לכתחילה - בתורת חומרא - אבל בדיעבד - או בשעה"ד אשר דינו כדיעבד - סגי בחום של הבליעה כאיתא בגמ' - כבולעו כך פולטו. ולפי"ז י"ל, דאף דמן הנכון לדקדק תמיד להגעיל במים רותחים, וכאן אנחנו מקילים בזה - ונמצא שמאכילים ללקוחים מאכל בתורת פארעווע, אשר לכתחילה דינו כמאכל של איסור, ורק בדיעבד מותר הוא, אין זה נכון, כי הלכתחלה הזה אינו מצד כשרות המאכל אלא מצד הנהגת המבשל והנהגת המכשיר - שהוא עובר על הלכתחילה, אבל המאכל היתר גמור הוא - אפילו לכתחילה, ומצד המכשירים של האו"י - הרי אצלנו מקובל כהוראת הגרמ"פ ורוב הפוסקים שחלב-סתם מותר הוא לגמרי, ונמצא שאנו לא עוברים על הלכתחלה וגם לגבי הלוקחים - היתר גמור הוא - אפילו לכתחילה, ואף שיש מפקפקים בזה [עי' בסי' מנחת יצחק] וסוברים דאף בדיעבד לא מהניא הגעלה בפחות ממעלה רתיחה, אפילו במקרה שלא היתה הבליעה אלא בחום של יס"ב לא קיי"ל הכי.

ועוד - דאף דקייטל דבדרך כלל אין ששים במים המתבשלים בכלי נגד עובי דפנותיו, מכ"מ הרבה פעמים יש לכה"פ שלשים, וכאן בסתם-חלב בזה"ז, הרי כתב הפרמ"ג בשם תשו' הרדב"ז דל"א בזה"ז חני"נ בלח בלח בחלב-סתם, וא"כ, אם יגעילו את הכלי פעמיים, כבר יהיה הכלי כשר, וכמשי"כ התוס' בחולין (ק:) בסוף ד"ה בשקדס, ויש לעיין בזה אם כן הדבר - שיש לכה"פ שלשים, ובב' הגעלות יהי' מספיק, אז לא יצטרכו להשתמש בדבר הפוגם. וזה יותר טוב גם להקאמפעניי - להגעיל פעמיים. אך צריכים לבדוק - אולי יש שם כמה כלים שאין בהם אפילו שלשים נגד עובי הדפנות. ונראה פשוט שאם א"א לעשות הגעלה פעמיים, שיש לסמוך על החשבון הנ"ל להגעיל בדבר הפוגם ע"פ כבכ"פ, וכו'.

ובבבשלו מאכל חלבי בכלי, שאחוז החלב שבו הוא 4%, לפי מאי דקייטל דחלב-סתם היתרא הוא, סגי בחדא הגעלה, דאז תהי' בליעת החלב שבדופני הכלי נ"ט בר נ"ט ע"י בישול דשרי לכו"ע אפילו לכתחילה, כמבואר בש"ך. ואף לדעת הסוברים דחלב סתם דינו כאיסורא, אשר לא נהיג בו חך קולא דנ"ט בר נ"ט, מכ"מ כבר כתבנו דל"א ב"י חני"נ בלח בלח בזה"ז, ובתשו' אגרי"מ תפס בפשיטות שאף בליעת כלים הנכנסת אל תוך המרק או משקה ג"כ דינו כלח בלח, וממילא בהגעלה פעם אחת סגי כי אע"פ שבליעת החלב תחזור ממי ההגעלה אל הכלי עוה"פ, לא תהי' נבלעת אלא לפי חשבון, וכבר יהי' שמה ששים - אם רק יש במים כשיעור ג' פעמים נגד עובי הדפנות, כי $\frac{1}{3}$ כפול $\frac{1}{25}$ הוא $\frac{1}{75}$, והוא כבר פחות מאשר $\frac{1}{61}$ (ד% $4 = \frac{1}{25}$ ו - $\frac{1}{61}$ היינו ששים) ואף שיש מקום גדול לפקפק בסברת הגרמ"פ, כאשר כבר כתבנו כמה פעמים [לפי הסבר רבנו ז"ל בענין חני"נ בלח בלח], מכ"מ א' כל הסברא של חני"נ בשאר איסורים הוא אך לחומרא, וב' כל הבעיא בחלב-סתם לדונו כאיסורא [אשר לא נהגא בו קולת נ"ט בר נ"ט דהיתרא] הוא ג"כ רק חומרא, וא"צ לגבב יחד כל החומרות אהדדי.

צבי שכטר